

PROJEKT

Załącznik nr 1 do Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy
w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
w Powiecie Ryckim na lata 2023 -2027

Jak sobie radzić z gniewem

Program korekcyjno-edukacyjny dla osób stosujących przemoc w rodzinie

**„Najłatwiej i najpiękniej nie gnębić drugich,
ale samemu nad sobą pracować,
żeby być możliwie jak najlepszym”**

Sokrates

Spis treści :

Wstęp	3
1. Założenia ogólne	4
2. Podstawa prawna	5
3. Cele, zawartość programu, zakładane rezultaty.....	7
3.1. Cele programu	7
3.2. Zawartość programu	7
3.3. Zakładane rezultaty	8
4. Realizacja programu	9
4.1. Czas realizacji programu	9
4.2. Sposób realizacji programu	9
4.3. Adresaci programu	9
4.4. Etapy pracy z uczestnikami programu	10
4.5. Realizator programu	12
4.6. Zadania związane z realizacją programu	12
4.7. Miejsce realizacji programu	13
4.8. Partnerzy programu	13
5. Źródła finansowania	13
6. Monitoring i ewaluacja	13
7. Zagrożenia realizacji programu	14

Wstęp

Przemoc – to intencjonalne działanie lub zaniedbanie jednej osoby wobec drugiej, które wykorzystując przewagę sił narusza prawa i dobra osobiste jednostki, powodując cierpienie i szkody. Jest to intencjonalne działanie lub zaniedbania działania. Jedna osoba ma wyraźną przewagę nad drugą.

Przemoc w rodzinie to przemoc w stosunku do osób bliskich. Najczęściej jest kierowana do osób zależnych i powszechnie rozumiana jako zespół zachowań atakujących, nadzorujących i kontrolujących o charakterze fizycznym i emocjonalnym, których celem jest zniewolenie drugiej osoby, wyeliminowanie jej suwerenności, podporządkowanie jej myśli i działań potrzebom i żądaniom sprawcy.

Teoretycy i praktycy, zajmujący się badaniem i leczeniem przemocy, definiując przemoc, uwzględniają na ogół trzy zasadnicze kryteria: rodzaj zachowania sprawcy, jego intencje i skutki przemocy u ofiary.

Definicja prawna zjawiska przemocy w rodzinie została zawarta w art. 2 ust.2 ustawy z dnia 29 listopada 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2021 r. poz. 1249), która stanowi, że jest to **„jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”**.

1. Założenia ogólne

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oprócz zdefiniowania pojęcia przemocy w rodzinie nakłada na organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, określając zakres pomocy udzielanej osobom doznającym przemocy oraz zadania w zakresie oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

Większość podmiotów powołanych do pracy na rzecz osób uwikłanych w przemoc najczęściej zajmuje się niesieniem pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie lub świadkom takiej przemocy. Mało powszechne jest podejmowanie pracy z osobą stosującą przemoc. Kontakt ze sprawcą przemocy często ogranicza się do wizyt dzielnicowego lub do rozmowy przedstawicieli Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przemocy z osobą stosującą przemoc. Możliwość skorzystania przez sprawcę z pomocy psychologicznej, terapeutycznej lub udziału w programie korekcyjno – edukacyjnym nie jest powszechna.

Tymczasem powstrzymanie i zapobieganie zjawisku przemocy w rodzinie wymaga skupienia uwagi na osobach doświadczających przemocy i na osobach stosujących przemoc. Podejmowanie pracy z osobami stosującymi przemoc jest zadaniem trudnym, wymagającym od osób niosących tą formę pomocy nie tylko wiedzy i umiejętności ale także predyspozycji i osobistej gotowości do działania.

Jako społeczeństwo jesteśmy gotowi potępiać sprawców. Naganność ich postępowania bardziej skłania do karania, niż rozważania dlaczego to robią i pomocy im w nabywaniu umiejętności radzenia sobie z agresją, emocjami i rozwiązywaniem konfliktów.

Program korekcyjno- edukacyjny jest formą oddziaływania na sprawców w celu nauczania ich samokontroli, kształtowania u nich postawy partnerstwa i szacunku wobec bliskich oraz odpowiedzialności za popełnione czyny przemocowe.

W wielu przypadkach, stosowanie przemocy wobec bliskich związane jest z nietrzeźwością sprawców oraz wpływem substancji psychoaktywnych. Alkohol osłabia racjonalną kontrolę nad zachowaniem ale nie powinien być obarczony bezpośrednią odpowiedzialnością za występowanie przemocy w rodzinie. Odpowiedzialność za stosowanie przemocy zawsze leży po stronie osoby, która ją stosuje. Osoba pod wpływem substancji psychoaktywnych ma osłabioną racjonalną kontrolę nad zachowaniem i większą gotowość do reagowania złością. Osoby stosujące przemoc z reguły nie podejmują próby kontrolowania zachowań agresywnych, a odpowiedzialność za ich występowanie przerzucają na ofiary. Starają się znajdować uzasadnienie i usprawiedliwienie dla aktów przemocy.

Praca z całą rodziną daje szanse naniesienie skutecznej pomocy. Potrzebne są działania wzmacniające skuteczność ochrony ofiar przed sprawcami przemocy oraz działania powstrzymujące sprawców i prowadzące do zakończenia przemocy w rodzinie.

Temu ma służyć program skierowany do osób stosujących przemoc w rodzinie. Należy podkreślać, że pełni on rolę pomocniczą względem interwencji karno – administracyjnej, która spełnia podstawową rolę w całości oddziaływań na osoby dopuszczające się przemocy względem najbliższych.

Podmiotem, który zapobiega skutkom przemocy w rodzinie na terenie Powiatu Ryckiego jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rykach, ul. Wyczółkowskiego 10a.

Instytucja realizuje zadania określone w art. 6 ust 3 pkt 1 oraz ust. 4 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2021 r. poz. 1249). Powyższa ustawa stanowi, że zadaniem własnym powiatu jest opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, natomiast zadaniem powiatu z zakresu administracji rządowej jest tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie oraz opracowywanie i wdrażanie do realizacji programu korekcyjno- edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

Powiatowy program korekcyjno – edukacyjny dla osób stosujących przemoc w rodzinie na lata 2023-2027 został opracowany w celu zwiększenia skuteczności działań mających na celu minimalizowanie skutków zjawiska przemocy w rodzinie. Program został opracowany przez pracowników Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Rykach w oparciu o dotychczasowy stan wiedzy dotyczący zjawiska przemocy w rodzinie na terenie powiatu ryckiego. Program przyjmuje wyłącznie możliwość realizacji w warunkach wolnościowych.

Program zakłada przeprowadzenie konsultacji indywidualnych kwalifikujących do udziału w programie, będą to trzy sesje indywidualne i trzynastce sesji grupowych po cztery godziny każda. Celem spotkań grupowych jest przekazanie treści edukacyjnych połączonych z ćwiczeniami praktycznymi. Spotkania będą odbywać się raz w tygodniu. Zajęcia grupowe odbywać się będą w składzie do 15 osób. Cały program korekcyjno – edukacyjny dla osób stosujących przemoc w rodzinie będzie trwał 60 godzin. Przyjmuje się, że uczestnik ukończył program w całości po zaliczeniu łącznie co najmniej 52 godzin zajęć. Program przewiduje możliwość konsultacji indywidualnych dla uczestników.

W toku indywidualnych rozmów kwalifikujących do udziału w programie określa się motywację osób do wzięcia udziału w zajęciach. Bada się stopień krytycyzmu wobec własnych zachowań, historię stosowania agresji, jej nasilenie, przejawy, ewentualny związek stosowanej agresji z nadużywaniem substancji psychoaktywnych. Szacuje się skutki tejsze agresji, dotychczas podejmowane próby radzenia sobie z zachowaniami agresywnymi i skuteczność tych prób. Dokładnie omawia się też warunki wzięcia udziału w programie i sporządza się pisemny kontrakt na udział w programie.

2. Podstawa prawna

1. Podstawą prawną do opracowania i realizacji programu korekcyjno – edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie stanowi art. 6 ust. 4 pkt 2 *ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie* (Dz. U. z 2021 r. poz. 1249).

Opracowanie i realizacja programu oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc należy do zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat.

2. Program korekcyjno-edukacyjny opiera się na „*Wytycznych do tworzenia modelowych programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie*” stanowiących załącznik do Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie uchwalonego przez Radę Ministrów Uchwałą Nr 162/2006 z dnia 25 września 2006 r. w sprawie Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

3. Szczegółowe kierunki prowadzenia oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych oraz kwalifikacje osób je prowadzących określone zostały w Rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r. w *sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno- edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno-edukacyjne* (Dz. U. Nr 50, poz. 259).

4. Program koreluje – za pośrednictwem Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2022, z innymi programami na rzecz przeciwdziałania patologiom społecznym i programami wsparcia rodziny, jak również uwzględnia przytoczone w Krajowym Programie obowiązujące akty prawne.

5. Niniejszy program nawiązuje do celów Strategii Powiatu Ryckiego na lata 2021 – 2030, wpisuje się w dążenie do zintegrowanego i efektywnie działającego systemu zapobiegania i rozwiązywania problemów społecznych, występujących wśród mieszkańców powiatu ryckiego. Koresponduje ponadto z celami szczegółowymi Strategii, jak ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinach, wspieranie osób w kryzysie i wspieranie rodzin dysfunkcyjnych.

6. Program korekcyjno – edukacyjny dla osób stosujących przemoc w rodzinie jest programem psychoedukacyjnym, którego celem jest zmiana zachowań typu przemocowego na rzecz postawy partnerstwa i poszanowania wobec domowników. Niniejszy program korekcyjno – edukacyjny jest formą oddziaływań, która skupia w sobie pracę z osobami stosującymi przemoc oraz doświadczenia osób prowadzących z uwzględnieniem ich kwalifikacji i umiejętności. Program będzie realizowany przez psychoedukację na temat form przemocy, samoobserwację uczestników, ćwiczenia umiejętności społecznych, trening zachowań konstruktywnych, dyskusję grupową.

3. Cele, zawartość programu, zakładane rezultaty

3.1.Cele programu

Jednym z głównych założeń programu jest pomoc osobom stosującym przemoc w rodzinie w zaprzestaniu stosowania przemocy poprzez edukację mającą na celu :

- uświadomienie sprawcy czym jest przemoc,
- uzyskanie przez niego świadomości własnych zachowań przemocowych wobec bliskich,
- rozpoznawanie przez niego sygnałów ostrzegawczych zapowiadających zachowania przemocowe,
- opracowanie „*planu bezpieczeństwa*” zapobiegającemu użyciu siły i przemocy,
- nabycie nowych umiejętności służących rozwiązywaniu konfliktów, sporów w rodzinie bez agresji.
- naukę umiejętności partnerskiego układania stosunków w rodzinie, uczenie się korzystania z pomocy innych,
- naukę konstruktywnego wyrażania uczuć.

Cel podstawowy ukierunkowany jest na rozpoznanie, zmianę zachowań i postaw osób stosujących przemoc w rodzinie. W efekcie będzie to skutkowało zapewnieniem bezpieczeństwa osobom krzywdzonym.

Program nie stanowi formy osobistej psychoterapii sprawcy, a jedynie koryguje jego niepożądane, szkodliwe zachowanie i postawy. Nie rezygnujemy z udzielania pomocy psychologicznej dla sprawców, która stanowi uzupełnienie oferty uczestnictwa w tym programie.

3.2.Zawartość programu

Zasadnicza część programu stanowi:

- a) edukacja – program powinien dostarczać informacji na temat dynamiki powstawania przemocy oraz wyjaśniać procesy socjalizacyjne sprzyjające powstawaniu wzorców zachowań przemocowych;
- b) rozpoznawanie i zmiana systemu przekonań i postaw osobistych – program powinien tworzyć okazje do badania osobistego systemu przekonań, postaw i nastawień emocjonalnych sprawców, które inicjują i wzmacniają stosowanie przez nich przemocy. Należy promować wartości i postawy alternatywne wobec postaw przemocowych.
- c) praca nad zmianami behawioralno – poznawczymi – umożliwiającą ćwiczenie i przyswajanie nowych konstruktywnych sposobów myślenia i reagowania, opartych na szacunku i życzliwości wobec partnera.

Podstawowe treści edukacyjne (bloki tematyczne) :

- nie używanie przemocy,
- nie zastraszanie,
- szacunek,
- zaufanie i wsparcie,
- szczerść i odpowiedzialność,
- szacunek seksualny,
- partnerstwo,
- negocjacje i sprawiedliwość.

Zawartość merytoryczna programu skoncentrowana jest na osiągnięciu celu podstawowego i zawiera elementy, które dostarczają wiedzy, tworzą okazje do poznania siebie oraz pozwalają na zmianę form myślenia i reagowania.

Najważniejszymi z tych elementów są :

- 1) Rozpoznanie diagnostyczne – uzyskanie i opracowanie informacji o funkcjonowaniu każdego z uczestników, jego sytuacji życiowej oraz specyfice przemocy, której był sprawcą.
- 2) Edukacja – dobór treści edukacyjnych uwzględniających cele programu oraz status uczestników, która obejmuje:
 - społeczno – kulturowe źródła i okoliczności przemocy domowej (mity i stereotypy),
 - definicje przemocy, jej rodzaje, formy i dynamikę,
 - problemy władzy i kontroli w relacjach międzyludzkich,
 - planowanie i rozwijanie samokontroli,
 - rolę życia uczuciowego w funkcjonowaniu człowieka,
 - komunikację interpersonalną,
 - promocję pozytywnych standardów i wartości,
 - zaburzenia życia rodzinnego spowodowane uzależnieniami,
 - wpływ przemocy domowej na zachowanie i psychikę dzieci,
 - wychowywanie bez przemocy.
- 3) Ćwiczenia praktyczne – dostarczające korekcyjnych doświadczeń osobistych, zmieniających zachowania i postawy oraz rozwijające umiejętności samokontroli i konstruowania współżycia.

3.3.Zakładane rezultaty

Działania diagnostyczne, edukacyjne i ćwiczenia mają przyczynić się do :

- uświadomienia sprawcy czym jest przemoc,
- uzyskania przez niego świadomości własnych zachowań przemocowych wobec bliskich,
- nabycie nowych umiejętności służących rozwiązywaniu konfliktów i sporów w rodzinie bez używania agresji,

- nabycie konstruktywnego wyrażania uczuć,
- nabycie umiejętności partnerskiego współdziałania w rodzinie oraz korzystania z pomocy innych.

4. Realizacja programu

4.1. Czas realizacji programu

Program korekcyjno – edukacyjny na terenie powiatu ryckiego prowadzony będzie w latach 2023 – 2027 w warunkach wolnościowych.

4.2. Sposób realizacji programu

Program korekcyjno – edukacyjny dla sprawców przemocy domowej w formie dostosowanej do warunków wolnościowych w jednym cyklu zakłada przeprowadzenie konsultacji indywidualnych kwalifikujących do udziału w programie oraz 52 godziny zajęć grupowych podzielonych na 13 spotkań po 4 godziny. W trakcie zajęć tj. do trzeciego spotkania do grupy mogą dołączyć kolejni uczestnicy. W przypadku absencji powyżej 2 zajęć grupowych osoba nie otrzyma zaświadczenia o ukończeniu programu.

Program korekcyjno – edukacyjny będzie prowadzony przez dwóch trenerów. Ze względu na duży poziom zaprzeczania i manipulacji ze strony uczestników, konieczne jest prowadzenie zajęć przez dwie, ściśle współpracujące ze sobą osoby. Praca w duecie: kobieta i mężczyzna, jest korzystna z uwagi na fakt, iż relacja pomiędzy prowadzącymi staje się dla uczestników modelowym przykładem komunikacji partnerskiej. Obecność kobiety podczas pracy korekcyjnej staje się dodatkowym czynnikiem konfrontującym, ważnym w procesie zmiany zachowania. Program przewiduje możliwość korzystania z konsultacji indywidualnych dla uczestników czasie realizacji programu.

4.3. Adresaci programu

Adresatami niniejszego programu są pełnoletnie osoby z Powiatu Ryckiego stosujące przemoc wobec swoich partnerów i członków rodziny, dlatego zasadniczym warunkiem przyjęcia do programu jest uznanie przez nich stosowania przemocy we własnej rodzinie.

1. Uczestnikami programu mogą być:
 - osoby samodzielnie zgłaszające się,
 - osoby kierowane przez Sąd lub Kuratorów Sądowych, skazane za przestępstwo przeciwko rodzinie i opiece ze stwierdzeniem sprawstwa przemocy, korzystające z warunkowego zawieszenia wykonywania kary pozbawienia wolności i warunkowo przedterminowo zwolnieni z odbycia reszty kary,
 - osoby kierowane przez organy ścigania, objęte procedurą Niebieskiej Karty,
 - osoby zobowiązane przez inne organy, instytucje i organizacje.
2. Uczestnictwa w programie odmawia się:
 - osobom z poważnymi zaburzeniami emocjonalnymi, zaburzeniami osobowości pogranicznej,

- chorym psychicznie, osobom uzależnionym od narkotyków i alkoholu z wyłączeniem osób, które przeszły podstawowy cykl terapii uzależnień,
- osobom, które nie są sprawcami przemocy domowej.

Odmowa uczestnictwa w programie następuje w czasie wstępnego rozpoznania diagnostycznego, prowadzonego w trakcie nurtu pracy indywidualnej, który jest pierwszym etapem realizacji programu.

4.4. Etapy pracy z uczestnikami programu

1. Podczas sesji indywidualnych uczestnik zostaje zapoznany z celami i przebiegiem programu. Prowadzący zapoznaje się szczegółowo z indywidualną sytuacją uczestnika.

Rozpoznanie indywidualnej sytuacji obejmuje zadania:

- rzeczywiste okoliczności skierowania do programu,
- określenie czy uczestnik programu aktualnie stosuje przemoc,
- motywację kandydata do wzięcia udziału u programie,
- formy i okoliczności przemocowych zachowań oraz stopień krytycyzmu wobec tych zachowań,
- historię zachiwań przemocowych,
- aktualną sytuację rodzinną i zawodową,
- cechy osobiste istotne dla pracy korekcyjnej,
- doświadczenia z nadużywaniem alkoholu i narkotyków,
- historia pomocy medycznej i psychoterapeutycznej w zakresie zaburzeń psychicznych,
- kontakty z wymiarem sprawiedliwości.

Uzyskane informacje objęte są zasadą poufności z wyjątkiem informacji wskazujących na popełnienie czynów zabronionych przez prawo.

2. Reguły uczestnictwa w programie

Przed przystąpieniem do uczestnictwa w programie (w drugim etapie programu) uczestnicy podpisują kontrakt określający zasady uczestnictwa w programie.

- Kontrakt zawiera:
 - formalne wymogi systematycznej obecności na zajęciach wraz z przyjęciem zasad udziału w programie,
 - zobowiązanie się do nie stosowania przemocy w kontaktach z członkami rodziny i innymi ludźmi,
 - zobowiązanie do nie spożywania alkoholu i nie zażywania substancji psychotropowych,
 - obowiązek bezpiecznego i zgodnego z zasadami współżycia społecznego zachowania w trakcie uczestnictwa w zajęciach,
 - uznanie osobistej odpowiedzialności za fakt stosowania przemocy w rodzinie.

Ponadto, kontrakt zawiera zgodę na udzielenie informacji partnerce/partnerowi i instytucjom (Sąd, Kurator, inni) oraz informacje o monitorowaniu sytuacji rodzinnej i zachowań uczestnika programu.

- Wobec osób, których uczestnictwo w programie związane jest z decyzją Sądu, Policji lub Prokuratury stosuje się powiadomienie tych organów o:
 - przystąpieniu sprawcy do programu,
 - każdej sytuacji uchylenia się od udziału w programie,
 - zakończenia uczestnictwa w programie.
- Uczestnictwo w programie osób dobrowolnie zgłaszających się jest objęte tajemnicą.

3. Uczestnik wypełnia „*Kwestionariusz historii przemocy*”, którego celem jest dokonanie wstępnej diagnozy problemu. Kwestionariusz służy analizie i rozpoznaniu sygnałów czasowych, sytuacyjnych i fizycznych, towarzyszących aktom przemocy. Stanowi wstęp do opracowania indywidualnego „*Planu bezpieczeństwa*”, a w dalszej części programu jest wykorzystywany do analizy cykliczności przemocy i poznania dynamiki własnych zachowań przemocowych. Istotnym etapem pracy jest ukazanie cykliczności przemocy, gdyż sprawca traktuje przemoc jako odosobnione akty agresji, nie zauważa ciągłości i zależności pomiędzy nimi. Zrozumienie tego mechanizmu pozwala na skuteczniejsze zapobieganie nawrotom ataków. Realizując „*Plan bezpieczeństwa*” zadaniem uczestników jest rozpoznanie, jakie sytuacje są dla nich potencjalnymi wyzwalaczami agresji, które sygnały płynące z ciała informują o nadchodzącym ataku. W oparciu o tę wiedzę stworzenie planu działania alternatywnego dla zastosowania przemocy, rodzaju „*instrukcji*”: jak postępować, aby zminimalizować ryzyko wystąpienia agresji. Jednym z elementów programu jest nauka umiejętności stosowania tzw. „*przerwy na ochłonięcie*”. Celem wzięcia przerwy jest rozładowanie napięcia, które gromadzi się w czasie trwania konfliktu tak, żeby można było nadal prowadzić rozmowę w sposób nie raniący (fizycznie i słownie) drugiej osoby zaangażowanej w konflikt. Nabycie umiejętności stosowania przerwy ułatwia zapobieżenie aktom przemocy, dlatego będzie ono wprowadzone w początkowym etapie programu.

4. Kolejnym elementem programu jest przekazanie wiedzy na temat, czym jest przemoc, jakie są jej rodzaje, formy i dynamika. Grupa w toku dyskusji tworzy definicję przemocy, do której odwoływać się będzie w trakcie dalszej pracy. Przemoc rozumiana jest jako działanie intencjonalne, a jej dokonanie jako akt świadomego wyboru.

5. Następnym etapem – to koncentracja na ujawnieniu negatywnych norm i wzorców kulturowych wykorzystywanych do wspierania postaw dominacji, władzy i kontroli sprawcy nad ofiarą. Analizie podlega także rola stereotypów na temat tożsamości mężczyzny, ról „męskich” i „kobięcych”.

Przyswajanie wiedzy odbywa się w sposób aktywizujący uczestników (m.in. poprzez prowadzenie dyskusji oraz odwoływanie się do indywidualnych doświadczeń). W trakcie programu przyjmuje się założenie, iż to sprawca jest odpowiedzialny za czyny, których dokonuje i musi tą odpowiedzialność zaakceptować, nie jest jednak odpowiedzialny za normy, które zostały mu wpojone.

6. W dalszej części programu szczegółowej analizie podlegają następujące zagadnienia:

- przemoc fizyczna – zaprzestanie jej stosowania,
- zastraszanie – zachowania nie zastraszające,
- poniżanie – zachowania nacechowane szacunkiem,
- izolowanie – wsparcie i zaufanie,
- minimalizowanie, zaprzeczanie, obwinianie jako taktyka kontroli – szczerść i odpowiedzialności,
- przemoc seksualna – poszanowanie seksualności,
- przemoc ekonomiczna – partnerstwo w związku.

7. Kolejnym etapem pracy jest nauka rozpoznawania i nazywania uczuć oraz stanów emocjonalnych, oddzielenie złości jako naturalnej emocji od jej form zniekształconych typu sarkazm, mściwość, karanie.

8. Sesje końcowe poświęcone są nauce nowych, konstruktywnych zachowań będących alternatywą dla zachowań przemocowych. Służą temu wykłady oraz ćwiczenia poświęcone zachowaniom asertywnym, nowym sposobom rozwiązywania problemów, oraz nauce umiejętności prawidłowej komunikacji. Uczestnicy przechodzą trening aktywnego słuchania, poznają podstawowe zasady negocjacji i zasady właściwego rozwiązywania sporów. Ważnym elementem na tym etapie pracy jest wskazanie klientom możliwości korzystania ze wsparcia społecznego w celu zapobieżenia ich izolacji i wykluczenia.

Opis powyższy jest przykładowym schematem działań realizowanych w ramach programu.

W sytuacji, jeżeli zaistnieje taka potrzeba dopuszcza się wprowadzenie modyfikacji dostosowujących program do potrzeb i możliwości uczestników.

4.5. Realizator programu

Realizatorem programu korekcyjno – edukacyjnego dla sprawców przemocy domowej na terenie powiatu ryckiego jest samorząd powiatu ryckiego, w imieniu którego działa Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie – faktyczny realizator niniejszego programu.

4.6. Zadania związane z realizacją programu

Zadania związane z realizacją programu obejmują:

- nadzór nad realizacją programu zgodnie z założonymi celami i działaniami nakierowanymi na osiągnięcie zakładanych rezultatów,
- rekrutację uczestników programu,
- obsługę finansową programu,
- monitoring programu,
- pozyskiwanie partnerów w realizacji programu i współpracę z nimi.

4.7. Miejsce realizacji programu

Program będzie realizowany w Rykach. Z uwagi na obowiązujące standardy, oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych nie prowadzi się w miejscach, w których udzielana jest pomoc i wsparcie ofiarom przemocy w rodzinie dlatego też przewiduje się korzystanie z pomieszczeń użyczonych lub wynajętych sal z przeznaczeniem na nabór uczestników, indywidualne zajęcia diagnostyczne prowadzone w ramach programu oraz zajęcia grupowe. Obsługa administracyjno – finansowa programu prowadzona będzie przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rykach.

4.8. Partnerzy programu

W skutecznym osiągnięciu założonych celów i rezultatów przewidywana jest współpraca z następującymi instytucjami i organizacjami:

- Sąd Rejonowy w Rykach i inne Sądy, Kuratorzy Sądowi,
- Prokuratura,
- Policja,
- Ośrodki Pomocy Społecznej,
- Gminne Komisje ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Zespoły Interdyscyplinarne ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,
- Kościoły i organizacje kościelne,
- Stowarzyszenia działające na terenie powiatu ryckiego, których celem działania jest praca w zakresie pomocy osobom doświadczającym przemocy i realizacja oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie,
- Rodziny uczestników programu.

5. Źródła finansowania programu

Opracowanie i realizacja programów korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie należy do zadań w zakresie administracji rządowej realizowanych przez powiat. Środki na realizację i obsługę tego zadania zapewnia budżet państwa. W związku z tym, planowanie wydatków w ramach programu następuje na poziomie powiatu corocznie, zaś rozliczenie dotacji następuje po zakończeniu roku budżetowego. Realizacja programu uzależniona jest od wysokości środków przekazanych samorządowi powiatowemu na ten cel.

6. Monitoring i ewaluacja

Przebieg i efekty oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie powinny być objęte działaniami monitorującymi i ewaluacyjnymi prowadzonymi przez powiat lub podmioty, którym powiat zlecił realizację prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych. Wyniki tych działań powinny zostać wykorzystane w pracach nad doskonaleniem i upowszechnianiem dalszych metod oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych.

W miarę możliwości instytucje i organizacje realizujące programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych powinny monitorować zachowanie sprawców, zarówno w trakcie realizacji programu jak i w okresie do 3 lat po jego zakończeniu.

Monitorowanie sytuacji rodzin sprawców przemocy w rodzinie następuje, poprzez informacje uzyskane z Ośrodków Pomocy Społecznej, bądź informacje uzyskane bezpośrednio od rodzin.

Dobłą praktyką będzie również przeprowadzenie badania ankietowego wśród uczestników zakwalifikowanych do programu, dotyczącego postaw wobec przemocy, przed rozpoczęciem programu oraz po zakończeniu działań korekcyjno – edukacyjnych.

Realizacja programu jest ściśle związana z działaniami monitorującymi - kontrolnymi, które stanowią część nadzoru nad jego realizacją. Celem monitoringu jest sprawdzenie czy zaplanowane działania w końcowym efekcie są użyteczne dla odbiorców i współodbiorców, którymi w tym przypadku są rodziny osób stosujących przemoc.

Do skuteczności działań programowych niezbędna jest współpraca z partnerami programu, szczególnie tymi, którzy realizują programy przeciwdziałania przemocy i ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

Program podlega ewaluacji, w celu sprawdzenia jego zasadności i efektywności. W związku z powyższym należy jasno określić konkretne rezultaty programu (w tym poszczególnych działań). Ewaluacja umożliwi pomiar skuteczności prowadzonych oddziaływań wobec uczestników zajęć.

W konkretnym programie warto zbadać m.in.:

- uczestnictwo w programie (liczbę osób zgłoszonych, a liczba osób, które zakończyły program – spełniające kryteria jego ukończenia tj. np.: zatrzymały przemoc, nabyły lub rozwinęły swoje umiejętności),
- stopień zmiany zachowań i postaw uczestników zajęć,
- ocena i jakość zajęć realizowanych w programie (satysfakcja uczestników np. ocena korzyści uczestnictwa w programie, proponowanych treści, sposobu prowadzenia zajęć).

Wnioski z monitoringu realizacji programu będą służyły do ewaluacji programu oraz ewentualnego zaplanowania innej oferty pomocowej dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

7. Zagrożenia realizacji programu

Program korekcyjno – edukacyjny dla osób stosujących przemoc w rodzinie realizowany przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rykach, to ułożony w określonym czasie ciąg działań skierowanych do wybranej grupy odbiorców, wymagający zaangażowania zasobów ludzkich, rzeczowych i finansowych. Realizacja założeń programowych wiąże się

nierozerwalnie z ryzykiem wystąpienia zjawisk czy działań, które mogą mieć negatywne skutki dla przebiegu całego programu lub jego poszczególnych części.

Największym zagrożeniem dla programu może być brak dostatecznego zainteresowania adresatów uczestnictwem w jego działaniach.

Ważnym ogniwem powodzenia w realizacji programu jest dobra współpraca z instytucjami i organizacjami pełniącymi funkcję partnerów programu.